

Beata Ziajka

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7562-6265>

e-mail: beata.ziajka@uj.edu.pl

Neosemantyzacja frazy *pisać z (kimś)* w zachowaniach komunikacyjnych młodzieży szkolnej

Neosemantisation of the phrase *pisać z (kimś)* in school youth's communication behaviours

Abstrakt

Celem artykułu jest ukazanie, w jaki sposób mobilne technologie współtworzą kulturę zachowań komunikacyjnych młodzieży szkolnej. Funkcjonowanie młodego pokolenia w cyfrowym świecie niewątpliwie przyczyniło się do zmiany nie tylko obyczajów komunikacyjnych, ale także sposobów mówienia o samym procesie komunikacji. Do obszaru komunikacji zmediatyzowanej odnosi się popularna wśród osób korzystających z mediów społecznościowych fraza *pisać z (kimś)*. Jej struktura semantyczna nawiązuje do aktu mowy, który jednak odbywa się nie za pomocą języka mówionego, lecz kanału graficznego. Mimo dużej popularności schematu składniowo-semantycznego *pisać z (kimś)* w języku użytkowników sieci nie znalazł on poświadczeń w leksykografii. W języku młodzieży szkolnej, obok wymienionej wartości semantycznej, fraza *pisać z (kimś)* pojawia się także w kontekstach świadczących o jej ewolucji znaczeniowo-aksjologicznej. W socjolekcie nastolatków omawiany schemat ma bowiem referencję odnoszącą się do sfery uczuciowej, jest ekwiwalentem znaczeniowym wyrazów bądź konstrukcji syntaktycznych takich jak: *flirtować*, *kręcić z kimś*, *nawiązywać z kimś bliższą relację*. Neosemantyzacja w tym wypadku ma więc charakter zawężający znaczenie wyjściowe, co świadczy o specyfice dyskursu młodzieżowego i przesunięciach dokonujących się także w obszarze przyjmowanych przez nastolatków wartości.

Słowa kluczowe: język młodzieżowy, komunikacja zmediatyzowana, neosemantyzacja

Abstract

The aim of the article is to show how mobile technologies contribute to the culture of communication behaviours in school youth. The fact that the young generation functions in a digitalised world has undoubtedly contributed to a change not only in communication customs, but also in the ways of discussing the communication process itself. The phrase *pisać z (kimś)* [to write with (someone)] is popular among social media users and refers to the area of mediated communication. Its semantic structure refers to the act of speech, which, however, takes place not through spoken language, but through a graphic channel.

Despite the high popularity of the analysed syntactic-semantic pattern in the language of internet users, it has not been attested in lexicography. In the language of school youth, in addition to the aforementioned semantic value, the phrase *pisac z (kimś)* also appears in contexts that confirm its semantic and axiological evolution. In teenagers' sociolect, the discussed linguistic pattern references the sphere of emotions and is a semantic equivalent of such words or syntactic constructions as: *flirtować, kręcić z kimś, nawiązywać z kimś bliższą relację* [to flirt, hang out with someone, establish a closer relationship with someone]. In this case, neosemantisation narrows the original meaning, which reflects the specificity of youth discourse and shifts in the area of values accepted by teenagers.

Keywords: youth language, mediatised communication, neosemantisation

Wstęp

U podstaw zintensyfikowanych w ostatnich latach przemian cywilizacyjno-kulturowych niewątpliwie leżą przeobrażenia w sferze zachowań komunikacyjnych. Modyfikacja struktury komunikacji społecznej w znacznej mierze wiąże się z ograniczeniem tradycyjnych form kontaktów i ekspansją komunikacji zapośredniczonej technologicznie, której domeną jest niespotykany wcześniej pluralizm możliwości interakcyjnych. Jak piszą Małgorzata Latoch-Zielińska oraz Iwona Morawska, interaktywne medium „sprzyja nawiązywaniu kontaktów [...] [oraz – uzupeł. B.Z.] integruje wszystkie dotychczasowe sposoby i formy komunikowania” (Latoch-Zielińska, Morawska 2006: 305). Cyberprzestrzeń staje się tym samym jednym z obszarów realizacji współczesnej wspólnotowości, która jednak – jak podkreślają socjologowie i psychologowie – ma charakter dość powierzchowny. Mobilne technologie komunikacyjne sprzyjają co prawda nawiązywaniu licznych relacji, niemniej należy zgodzić się z Anną Wileczek, która uważa, że „networkowość (sieciorowość) sygnowana [jest – uzupeł. B.Z.] nadprodukcją relacji o słabych więziach oraz prawem do zmienności i nieustannego dokonywania wyborów” (Wileczek 2018: 25).

Ten typ społecznej więzi – natychmiastowej, niekrępującej i nieangażującej zbyt wielu jednostek (Wileczek 2018: 30) – najczęściej wytwarza się w wyniku interakcji zachodzących wśród ludzi młodych, których aktywność poznawcza i intelektualna koncentruje się w sieci, a szczególnie w mediach społecznościowych. Przyzwyczajenie młodzieży do zmediatyzowanego komunikowania powoduje, że tzw. pokolenie Z¹, urodzone i wychowane w cyfrowym świecie, nauczyło się funkcjonować w dwóch równorzędnych wymiarach – fizycznym (offline) i wirtualnym (online), przy czym, co warto podkreślić, wirtualność

¹ Błażej Przybylski podaje, że pokolenie Z tworzą osoby urodzone po roku 2000 (Przybylski 2023: 37).

dla większości młodzieży stanowi drugi biegun tej samej rzeczywistości. Jak pisze A. Wileczek, „współczesne badania nad komunikacją młodzieżową muszą [zatem – uzup. B.Z.] uwzględniać specyfikę języka i dyskursu elektronicznego, który jest ważnym składnikiem praktyk i preferencji kulturowych [...] [a – uzup. B.Z.] rozdzielenie przestrzeni realnej i wirtualnej, zapośredniczonej przez medium ekranu, jest w tym przypadku [...] wręcz niemożliwe” (Wileczek 2018: 186).

Ów komunikacyjny aspekt interaktywnego medium ma zatem wymiar aksjologiczny, ponieważ u podstaw jakiegokolwiek więzi społecznej generującej określone praktyki komunikacyjne leży przyjęty przez daną wspólnotę system wartości. O tym, jak ważne miejsce na skali aksjologicznej młodego pokolenia zajmuje przestrzeń komunikacyjna, świadczą również badania przeprowadzone przez Annę Wileczek, która na podstawie analizy zasobu leksykalnego wyekscerpowanego z *Miejskiego słownika slangu i mowy potocznej* wyodrębniła zestaw najliczniej reprezentowanych kategorii semantycznych.

Układ podkategorii zogniskowanych wokół pola ‘społeczeństwo’ wykazał, że inicjowanie, podtrzymywanie kontaktu oraz współdziałanie jest drugą² co do liczby poświadczeń (stanowi 23,3% całości leksyki) składową życia społecznego młodych ludzi (Wileczek 2018: 104). Badaczka podkreśla, że „współczesny nastolatek w tym samym czasie prowadzi zwykle konwersacje z kilkoma osobami w różnych miejscach sieci. Są to zarówno rówieśnicy, z którymi niedawno widział się w szkole, jak i inni aktorzy dyskursu” (Wileczek 2018: 162).

Zanurzenie młodego pokolenia w globalnej sieci komunikacyjnej niewątpliwie przyczyniło się do zmiany nie tylko obyczajów komunikacyjnych, ale także sposobów mówienia o samym procesie komunikacji. Młodomowa, jak zwykle się mówi o języku młodzieżowym (Wileczek 2018: 162), obejmuje bowiem zarówno repertuar językowy, jak i pewne skrypty językowo-kulturowe rozumiane za Anną Wierzbicką jako wykształcone przez daną społeczność modele zachowań i postaw (Wierzbicka 1999: 163). Wypracowane na gruncie komunikacji cyfrowej wzorce społecznej interakcji znajdują odzwierciedlenie m.in. w postaci fraz wskazujących na korzystanie przez jednostkę z mediów społecznościowych tu i teraz, np. *on/ona siedzi* (= korzysta z) *(teraz) na me-sie/Instagramie/WhatsAppie*.

² Na pierwszym miejscu w obrębie pola ‘społeczeństwo’ uplasowała się rozrywka (np. gry, internet, sport, popkultura – 28,61%).

Aktywność w mediach społecznościowych, która jest każdorazowo zauważalna przez innych użytkowników sieci³, obliguje jednostkę do niemal natychmiastowej reakcji na wiadomość otrzymaną od innego użytkownika. Zwleknięcie z odpowiedzią lub jej brak stanowi naruszenie pewnego rytuału interakcyjnego, za co grożą określone sankcje towarzyskie. Korzystanie z komunikatorów internetowych jest zatem obwarowane normatywną regulacją usankcjonowaną w określonym kręgu użytkowników sieci.

Charakterystyka semantyczna i gramatyczna frazy *pisać z (kimś)*

Do obszaru komunikacji cyfrowej odnosi się popularna wśród osób korzystających z mediów społecznościowych fraza *pisać z (kimś)*. Jej struktura semantyczna nawiązuje do aktu mowy, który odbywa się za pomocą kanału graficznego, co jest zgodne z szerszym rozumieniem *verba dicendi*, w obręb których – jak pisze Zbigniew Greń – obok typowych czasowników mówienia wchodzi także *verba* oznaczające przekazywanie informacji drogą inną niż kod językowy, np. *alarmować* – przekaz informacji kanałem akustycznym, przy użyciu kodu sygnałów, *opisać* (np. *w liście*) – informowanie z wykorzystaniem kanału graficznego (Greń 1994: 12). Wydaje się, że w przypadku komunikacji odbywającej się za pomocą komunikatorów internetowych zniesiona zostaje opozycja język mówiony: język pisany. „Rozmowa zapośredniczona – piszą Jacek Warchala i Aldona Skudrzyk – chociaż odbywa się za pomocą słowa pisanego, posiada cechy przekazów ustnych, co widać zarówno w formie internetowych wypowiedzi, jak i w ich treści” (Warchala, Skudrzyk 2010: 103).

Zakotwiczenie komunikacji internetowej w domenę oralności pozwala zatem uznać schemat składniowy *pisać z (kimś)* za substytut frazy *mówić/rozmawiać z kimś*. Oba predykaty zawierają w sobie dwa argumenty osobowe: agensa (w pozycji argumentu lewostronnego) i współuczestnika (w pozycji argumentu prawostronnego), należą zatem do grupy tzw. czasowników recyprokalnych, które wskazują na symetrię komunikacyjną między uczestnikami aktu mowy, tzn., że zarówno pierwszy, jak i drugi uczestnik sytuacji komunikacyjnej mogą (na zmianę) spełniać role nadawcy i odbiorcy (Greń 1994: 83). W strukturze semantycznej obu fraz tkwi zatem interakcyjność, która składniowo została wyrażona za pomocą przyimka *z* formalnie

³ Przy awatarze lub zdjęciu profilowym pojawia się zielona ikona oznaczająca aktywność użytkownika.

przylączającego argument współuczestnika. Ponieważ e-piśmienność znosi dystynkcję między pisanym a mówionym (Wileczek 2018: 22), w odniesieniu do komunikowania zapośredniczonego przez medium ekranu frazę *pisać z (kimś)* należy uznać za równoprawny ekwiwalent schematu składniowego *rozmawiać z kimś*.

Mimo dużej popularności omawianej frazy w języku użytkowników mediów społecznościowych tego typu walencji nie podaje *Gruntowny składniowo-semantyczny słownik walencyjny języka polskiego* (Walenty)⁴, nie notuje jej również *Wielki słownik języka polskiego PAN*⁵, co może sugerować, że nie mamy tu do czynienia z wzorcową konstrukcją ogólnopolską. Użycie to mogło zostać pominięte przez leksykografów także ze względu na niewystarczającą liczbę poświadczeń w bazach materiałowych lub z powodu nieuwzględniania w opisie leksykograficznym sensów kontekstowych. Hasła *pisać z (kimś)* nie zawiera także *Słownik internetowy (Wiktionary)*⁶, który – jako że nie jest opracowaniem naukowym – mógłby odnotowywać najnowsze frazy potoczne.

Konstrukcji *pisać z (kimś)* brak również w społecznościowym słowniku neologizmów polskich powstałym w witrynie Obserwatorium Językowego UW⁷. Może się to wydawać dość zaskakujące, biorąc pod uwagę, że każdy użytkownik internetu może ów słownik współtworzyć, zgłaszając propozycje haseł. Być może niezwrócenie uwagi na tę innowację składniowo-semantyczną samych użytkowników mediów społecznościowych, którzy niejednokrotnie posługują się nią w odniesieniu do własnej aktywności w sieci, wynika z samej struktury semantycznej czasownika *pisać*, który jest zakorzeniony w polszczyźnie i nawet jego pojawienie się w nieznannej wcześniej kolokacji nie przesądza o nadaniu mu statusu neologizmu.

Mimo że omawiany schemat łączliwości składniowej predykatu *pisać* nie doczekał się poświadczeń leksykograficznych, należy przypuszczać, że wejdzie na stałe do zasobu leksykalnego Polaków jako sposób nazywania nieznannej wcześniej aktywności odnoszącej się do obszaru komunikacji cyfrowej. Zgodnie ze spostrzeżeniem Danuty Buttler „konstrukcje pozostające początkowo w luźnym związku z pewnym wyrazem z czasem krzepną przy nim jako typowy schemat jego łączliwości” (Buttler 1976: 23). Czynnikiem przesądzającym o ukonstytuowaniu się omawianej frazy w znacznej mierze ma jednak podłoże semantyczno-pragmatyczne, ponieważ wiąże się ze społecznym zapotrzebowaniem na nazwanie nowej formy kontaktu interpersonalnego.

⁴ <<https://walenty.ipipan.waw.pl/>>, dostęp: 09.04.2025.

⁵ <<https://wsjp.pl/>>, dostęp: 04.04.2025.

⁶ <https://pl.wiktionary.org/wiki/Wikis%C5%82ownik:Strona_g%C5%82%C3%B3wna>, dostęp: 04.04.2025.

⁷ <<https://obserwatoriumjezykowe.uw.edu.pl/>>, dostęp: 04.04.2025.

Cel i zakres badań. Przyjęte rozwiązania metodologiczne

W języku młodzieży szkolnej interesujący nas schemat składniowy pojawia się także w innych kontekstach świadczących o jego ewolucji znaczeniowo-aksjologicznej. W socjolekcie nastolatków fraza *pisać z (kimś)* ma bowiem referencję odnoszącą się do sfery uczuciowej, jest ekwiwalentem znaczeniowym wyrazów bądź konstrukcji syntaktycznych takich jak: *flirtować, kręcić z kimś, nawiązywać z kimś bliższą relację, być kimś zainteresowanym*⁸. Neosemantyzacja w tym wypadku ma więc charakter zawężający znaczenie wyjściowe, choć w komunikacji młodzieżowej omawiana fraza występuje także w znaczeniu pierwotnym⁹.

Zaprezentowany wniosek został poparty analizą 25 sytuacji komunikacyjnych zaistniałych w wyniku przeprowadzonych przez autorkę badań fokusowych¹⁰ (w okresie od marca 2023 r. do marca 2025 r.), których uczestnikami byli uczniowie klas VII–VIII szkół podstawowych (a więc osoby w wieku 14–15 lat) oraz uczniowie liceów (czyli osoby w wieku 15–19 lat). Zogniskowane wywiady grupowe¹¹, których temat przewodni stanowiły relacje przyjacielskie i uczuciowe młodzieży, odbywały się w środowisku osób znających autorkę, co pozwoliło na „zbliżenie mentalne”, charakterystyczne dla techniki obserwacji uczestniczącej. Nieformalna sytuacja komunikacyjna wyzwoliła u informatorów nieskrępowany sposób zachowania językowego, dzięki czemu uzyskano wiarygodny materiał badawczy. Drugim źródłem danych empirycznych była przeprowadzona wśród młodzieży szkolnej ankieta¹² zawierająca pytania otwarte dotyczące nie tylko rozumienia frazy

⁸ Fraza *pisać z (kimś)* w tym znaczeniu pojawia się także w NKJP, np.: *Postaraj się, aby znowu zaczęła pisać z Tobą, a później spotkanko; Od dwóch miesięcy zacząłem znowu pisać z tą pierwszą dziewczyną* (<<https://nkjp.pl>>, dostęp: 09.04.2025).

⁹ W definicjach podawanych przez młodzież najczęściej pojawiają się oba znaczenia. Na znaczenie zwykłej konwersacji badani respondenci wskazują wówczas, gdy piszą ze sobą osoby tej samej płci, np. *jeżeli piszę z koleżanką, a nie chłopakiem, to jest to zwykła rozmowa, wiadomo* (17-letnia licealistka).

¹⁰ Fokus, czyli „zogniskowany wywiad grupowy”, jest rodzajem grupowej dyskusji, która jest kontrolowana przez osobę prowadzącą (Grochola-Szczepanek 2012: 19).

¹¹ Wyraz „zogniskowany” oznacza skoncentrowanie się w trakcie wywiadu na jednym temacie lub jednym wątku tematycznym (Grochola-Szczepanek 2012: 19).

¹² Badaniem było objętych 25 uczniów szkół podstawowych z Zagórza i Mętkowa (w powiecie chrzanowskim) oraz 71 uczniów liceów w Libiążu oraz Chrzanowie. W ankiecie proszono respondentów o zaznaczenie wieku oraz płci. Oba parametry socjalne nie miały jednak większego znaczenia w konstruowaniu definicji omawianej frazy.

*pisać z (kimś)*¹³, ale także pewnych konwencji komunikacyjno-kulturowych odnoszących się do relacji damsko-męskich¹⁴.

Ponieważ schemat składniowy *pisać z (kimś)* każdorazowo pojawia się w konkretnych aktach komunikacyjnych, analiza językoznawcza ma wymiar zarówno stricte semantyczny, jak i pragmatyczny. Celem niniejszego artykułu jest bowiem nie tylko charakterystyka struktury semantycznej omawianej frazy, ale również zwrócenie uwagi na informacje pozakodowe wnoszone przez kontekst sytuacyjny, które w istotny sposób dopełniają obraz obyczajów komunikacyjnych młodzieży szkolnej. Szczególnie interesujące jest zbadanie, w jaki sposób możliwości technologiczne, jakie dają swoim użytkownikom komunikatory internetowe, przyczyniły się do wytworzenia nowych wzorców interakcji, w tym także zasad dotyczących budowania więzi o charakterze partnerskim.

Ewolucja znaczeniowa schematu składniowego *pisać z (kimś)* w języku młodzieży szkolnej – analiza materiału empirycznego

Analiza zachowań komunikacyjnych nastolatków oraz danych pozyskanych z 96 ankiet wykazała, że pojmowanie pisania z kimś w aspekcie budowania interpersonalnej więzi o charakterze uczuciowym stanowi najczęstszy komponent semantyczny badanej frazy. Aż 97% podawanych przez młodzież eksplikacji wskazuje na pozostawanie schematu syntaktycznego *pisać z (kimś)* w jednym polu znaczeniowym z predykatami odnoszącymi się do sfery relacji damsko-męskich. W charakterze definiensów pojawiały się następujące jednostki bądź konstrukcje językowe: *flirtować* (68 poświadczeń), *kręcić z kimś* (57 poświadczeń), *być kimś zainteresowanym* (48 poświadczeń), *próbować wejść z kimś w związek* (17 poświadczeń)¹⁵.

Powyższą wartość semantyczną potwierdzają przytoczone niżej zachowania komunikacyjne¹⁶:

¹³ Na przykład: *Co to znaczy, że dziewczyna/chłopak pisze z chłopakiem/dziewczyną?; Jaką konstrukcją zastąpiłbyś/zastąpiłabyś frazę pisać z, np. Julka pisze z Kacprem?*

¹⁴ Na przykład: *Jak jest odbierane to, że dziewczyna/chłopak pisze z więcej niż jednym/jedną chłopakiem/dziewczyną?; Jak długo należy z kimś pisać, by umówić się z nim na spotkanie face to face?*

¹⁵ W większości definicji pojawiał się ciąg synonimiczny, na który składały się minimum dwie spośród wymienionych konstrukcji (np. 'pisać z kimś oznacza, że ktoś z kimś luźno flirtuje, kręci z kimś'), stąd liczba poświadczeń przewyższająca liczbę wypełnionych ankiet.

¹⁶ Poniższe wypowiedzi uczennic liceum zostały zarejestrowane w wyniku przeprowadzenia badań metodą obserwacji uczestniczącej.

- (1) *Shipowaliśmy¹⁷ ich i w końcu zaczęli ze sobą pisać. Ale czad!*
- (2) – *Ty wiesz, że Marta znów zaczęła pisać z Bartkiem?*
– *Mślałam, że między nimi to już koniec.*
- (3) *No piszę z tym kolesiem z dyskoteki, zobaczmy, czy coś z tego wyjdzie.*
- (4) *Piotrek ostatnio pisze z taką laską. Chyba szykuje się coś grubego.*
- (5) – *Napisz do niego, raz się żyje.*
– *Daj spokój, takie ciacho na pewno już z kimś pisze.*

Badani nastolatkwie pisanie z kimś odnoszą raczej do początkowej fazy budowania relacji, o czym świadczy wystąpienie w przytoczonych wypowiedziach czasowników (bądź fraz), w których w warstwie semantycznej obecny jest sem wskazujący na rozpoczynanie aktywności – *zaczęli ze sobą pisać; znów zaczęła pisać; zobaczmy, czy coś z tego wyjdzie; szykuje się coś grubego.*

Znamienna w tym względzie jest także wypowiedź uczennicy liceum: *Są przypadki, kiedy chłopak z dziewczyną piszą tak po prostu, są wyłącznie przyjaciółmi/znajomymi. Ale większość z nas utożsamia pisanie z pewną fazą budowania relacji, w zagranicznych mediach funkcjonuje to jako „talking stage” i jest kojarzone właśnie z początkiem budowania relacji. Dla mnie pisać z kimś to przejaw zainteresowania tą osobą.*

Uczestnicy badanych sytuacji komunikacyjnych w swoich wypowiedziach bardzo często przywołują perspektywę czasową, zwracając uwagę, że dłuższy czas trwania relacji jest gwarantem większej zażyłości partnerów komunikacji. Aspekt temporalny jawi się zatem jako jedno z kryteriów pozwalających określić stopień zażyłości piszących, np.:

- (6) *Stara, jak możesz mu się nie podobać, skoro pisze z tobą już 2 tygodnie.*
- (7) – *Myślisz, że to już czas, żeby się spotkać?*
– *A jak długo piszecie?*
– *Gdzieś od maja¹⁸.*
– *Stary, to dajesz. Po takim czasie laska na pewno na to czeka.*
- (8) *Nie, to jeszcze nie czas na randkę. Piszę z nim dopiero około miesiąca.*

Jak wynika z powyższych komunikatów, ramy czasowe trwania relacji oscylują między dwoma tygodniami a kilkoma miesiącami, nie są to zatem związki długotrwałe. W zależności jednak od przyjętego przez mówiącego punktu widzenia i jego subiektywnej oceny perspektywa czasowa może być celowo wydłużana albo skracana. Pozornemu wydłużeniu czasu trwania relacji służy modulant *już*, który sugeruje, że mimo krótkotrwałości związku partnerzy są wystarczająco zaangażowani i gotowi, by rozwijać

¹⁷ Z angielskiego *relationship* ‘związek’. *Shipować* w socjolekcie młodzieżowym oznacza ‘popierać, projektować czyjś związek, łączyć kogoś z kimś, także postacie medialne lub fikcyjnych bohaterów wytworów kulturowych’.

¹⁸ Odnotowana w wyniku obserwacji uczestniczącej rozmowa uczniów liceum miała miejsce w sierpniu.

swoją znajomość także poza przestrzenią wirtualną. Odmienny komponent znaczeniowo-aksjologiczny wnosi natomiast do wypowiedzi modulant *dopiero*. Jego użycie ma na celu umniejszenie wartości relacji poprzez skrócenie perspektywy temporalnej.

Niemniej – w opinii nastolatków – o sile więzi świadczy nie tylko czas trwania znajomości, lecz także częstotliwość kontaktów. Solidne podłoże zapewnia związkowi kontakt codzienny¹⁹, na co wskazują niemal wszyscy respondenci (98%). Por.:

(9) *Chyba mu zależy, bo pisze do mnie codziennie.*

(10) *Piszesz z nim codziennie? Wow! Myślałam, że nic z tego nie wyjdzie. Sorry, wyglądał na takiego cwaniaka.*

Zwiastunem osłabienia więzi uczuciowej między partnerami komunikacji jest natomiast ograniczenie kontaktu w porównaniu ze stanem wyjściowym, czyli początkiem znajomości:

(11) *Czuję, że powoli nudzę się Bartkowi, nie pisze do mnie już tyle co kiedyś. Wcześniej potrafiliśmy pisać ze sobą codziennie po kilka godzin. Boję się, że pisze z inną laską.*

O spadku zainteresowania współpartnera świadczy również zwlekanie z odpowiedzią mimo aktywności w sieci. Por.:

(12) – *Jakoś dziwnie się ostatnio zachowuje. Jest aktywna, a nie odpisuje od razu. Jestem trochę wydygany, że zaczęła pisać z kimś innym.*

– *Skoro jest aktywna, to jednak z kimś pisze, ale nie panikuj, stary.*

(13) *Jakby mu zależało tak jak kiedyś, to od razu by ci odpisywał. Daj sobie z nim spokój. Frajer jeden.*

Zachowania językowe nastolatków oraz ich wypowiedzi zawarte w kwestionariuszach odsłaniają ponadto istnienie pewnych zasad interakcyjnych wypracowanych przez wspólnotę młodzieżową. Wśród praktyk komunikacyjnych wysoko wartościowanych przez młodzież ważne miejsce zajmuje inicjowanie kontaktu. Niemal każdy „piszący” (97% ankietowanych) oczekuje go od swojego sieciowego „rozmówcy”. Językową egzemplifikację społecznych oczekiwań w tym względzie stanowi częste uzupełnianie predykatu *pisać z* frazą podrzędnikową (jako) pierwszy/a:

(14) – *Jak myślisz, napisać do niego?*

– *Nie możesz ciągle pisać jako pierwsza. Poczekaj, zobaczymy, czy napisze pierwszy.*

(15) – *Mam go już dosyć, zawsze muszę pisać pierwsza, a on nawet po paru godzinach nie raczy odpisać.*

– *Jakby chciał, to od razu by odpisywał. Najwyraźniej mu nie zależy.*

¹⁹ Ankietowani precyzują, że w ciągu dnia należy konwersować przynajmniej kilkakrotnie.

Nie bez znaczenia jest tutaj fakt, że uczestniczkami obu dialogów są dziewczęta, wszak to one w stopniu nieporównywalnie większym niż chłopcy oczekują od współpartnerów inicjowania konwersacji. Taką deklarację złożyło 78% ankietowanych dziewcząt i tylko 27% chłopców, co może świadczyć o silniejszym zakorzenieniu w kobiecej mentalności zasady rozpoczynania znajomości przez mężczyznę. Wydaje się jednak, że pod wpływem współczesnych czynników kulturowych zrównujących prawa obu płci i ta zasada bywa modyfikowana. Dziewczęta przyznają bowiem, że *nie chodzi o to, by chłopak cały czas zaczynał pierwszy pisać, dziewczyna też może zacząć pierwsza, ale nie może być tak, że to zawsze dziewczyna zaczyna pisać* (17-letnia licealistka). Dla 73% młodych mężczyzn nie ma natomiast znaczenia, czy inicjatorami konwersacji są oni sami czy dziewczyny: *jeżeli mam akurat potrzebę pisania, to piszę. Jeżeli ona coś chce, to ona pisze; wszystko jedno kto pierwszy* (16-letni licealista).

Parametr płci rzutuje także na sposób wartościowania osób, które utrzymują w sieci kontakty służące budowaniu relacji z kilkoma partnerami równocześnie:

- (16) *Daj sobie z nim spokój. Ona mówiła, że on pisze z wieloma laskami. Pewnie pisze z nimi dla fejmu*²⁰.
 (17) – *On ma takiego egotopa*²¹ *przez te wszystkie laski, z którymi pisze.*
 – *No jak pisze z tyloma naraz i każda podjarana, to każdemu by urosło ego. Koleś jest spalony.*

Przytoczone dialogi uczennic klasy VIII wskazują, że kontaktom zapośredniczonym często towarzyszą silne emocje spowodowane przede wszystkim niepewnością co do lojalności partnera, którą potęguje brak możliwości sprawdzenia jego poczynañ w sieci. Uczucia niepewności częściej doświadczają dziewczęta, one to również w większym stopniu niż chłopcy dyskredytują utrzymywanie zażyłych stosunków w sieci z wieloma osobami²².

Na płaszczyźnie językowej deprecjonowanie podobnych praktyk wyraża się w postaci licznie występujących wyrazów o jednoznacznie ujemnej

²⁰ Z angielskiego *fame* ‘sława’. Fejmem określa się wielki rozgłos i związany z nim prestiż (<<https://www.ortograf.pl/>>, dostęp: 06.05.2005). A. Wileczek podaje *fejmu* w znaczeniu ‘sława, akceptacja, szacunek, poważanie’ (Wileczek 2018: 132).

²¹ *Egotop* w języku młodzieżowym funkcjonuje w dwóch znaczeniach: 1. ‘osoba zbyt pewna siebie, wywyższająca się, skupiająca uwagę na sobie, traktująca wszystkich z góry’ oraz 2. ‘egoizm, narcyzm, bufonada’.

Wyraz jest hybrydą złożoną z dwóch elementów: łac. *ego* ‘ja’ + ang. *top* ‘szczyt’ (<<https://obserwatorium-mlodziezy.ujk.edu.pl/>>, dostęp: 06.05.2025). W przytoczonym przykładzie wyraz wystąpił w drugim z podanych znaczeń.

²² Wśród osób negatywnie wartościujących takie zachowanie 76% to uczennice, a 24% – uczniowie.

charakterystyce aksjologicznej. Funkcję nośników negatywnego wartościowania pełni głównie leksyka o dużej mocy illokucyjnej odnosząca się zarówno do desygnatów osobowych jako sprawców czynności, jak i samego proceduru, którego się dopuszczają:

(18) [...] *jeżeli ktoś tak robi to jest totalnym kozakiem*²³.

(19) [...] *tylko frajerzy się tak zachowują*.

(20) *To jest jakaś masakra takie zachowanie*.

(21) [...] *jak ktoś leci na kilka frontów to jest zdrada*.

Wśród leksyki nacechowanej, piętnującej zachowania niezgodne z przyjętą przez młodzież normą kulturowo-obyczajową, najwyższy wskaźnik negatywnej ekspresji niewątpliwie ma wyraz *zdrada*, który notabene w tym polu znaczeniowym występuje najczęściej. Interpretująca ocena emocjonalna dokonana przez nadawcę zrównuje zatem pisanie z wieloma osobami z zachowaniem niehonorowym, na określenie którego w dyskursie nastolatków funkcjonuje także leksem *frajerzenie*, będący egzemplifikacją kreatywności językowej młodych ludzi.

W komunikacji młodzieży pojęcie zdrady nie ogranicza się jednak do sfery kontaktów odbywających się wyłącznie za pomocą komunikatorów internetowych. Pisanie z kimś nakłada na jednostkę zobowiązanie do nienawiązania relacji uczuciowych także z osobami w świecie rzeczywistym:

(22) – *Wiesz, co tam*²⁴ *się działo? Startował do Hanki!*

– *No coś ty! A to palant! A co z Dominiką?*

– *Normalnie z nią pisze, jakby nigdy nic*.

(23) *Ciągle nawija z Natalią na przerwach, a przecież pisze już z Nadią*.

Zarówno sytuacje komunikacyjne, w których uczestniczyli respondenci, jak i wypowiedzi zawarte w ankietach jednoznacznie wskazują, że młodzi ludzie nakładają na własne zachowania pewien filtr aksjologiczny, pozwalający spojrzeć na społeczne interakcje przez pryzmat tych wartości, które są szczególnie ważne dla młodej generacji. Jedną z takich wartości niewątpliwie jest zawiązująca się między nastolatkami więź emocjonalno-uczuciowa, którą starają się pielęgnować, tworząc system zasad, za których złamanie grożą

²³ Wyraz *kozak* wystąpił tutaj w innym znaczeniu niż podają słowniki. W *Wielkim słowniku języka polskiego PAN* czytamy, że w języku młodzieżowym *kozak* to 'osoba okazująca przesadną, demonstracyjną odwagę lub śmiałość działania' (<<https://wsjp.pl>>, dostęp: 04.04.2025). W przytoczonej wypowiedzi licealistki *kozak* oznacza 'kogoś, kto łamie zasady etyczne, moralne'. Być może w języku badanej młodzieży nastąpiło kolejne przesunięcie semantyczne. Węzłem semantycznym łączącym oba znaczenia byłaby cecha demonstracyjnej odwagi i zbytnej pewności siebie, która może prowadzić do traktowania drugiej osoby instrumentalnie.

²⁴ Zaimek deiktyczny odnosi się do imprezy.

konkretne sankcje towarzyskie: *jeżeli ktoś gra na kilka frontów, to wszyscy to widzą i ostrzega się kolejne naiwne dziewczyny przed takimi typami. Żadna normalna dziewczyna nie będzie już pisać z takim chłopakiem. On już nie będzie miał do żadnej podjazdu* (uczennica III klasy liceum).

W literaturze socjologicznej podkreśla się, że młode pokolenie preferuje typ wspólnotowości mający charakter afektualny, czyli dość powierzchowny, nakierowany na wspólne przeżywanie przyjemności (Wileczek 2018: 24). Na podstawie analizy zachowań językowych badanych nastolatków można jednak odnieść wrażenie, że nie szukają oni (a przynajmniej większość z nich) związków krótkotrwałych. I mimo iż ich pierwsze relacje nie są w pełni dojrzałe i zazwyczaj szybko się kończą, to jednak sam cel ich tworzenia opiera się na fundamencie aksjologicznym, wyrasta z elementarnych ludzkich potrzeb i pragnień. Jak wynika z zebranego materiału, poszukiwanie miłości w sieci jest dla jednostki obciążające psychicznie, wiąże się bowiem z silnymi, często skrajnymi emocjami. Przyjemności obcowania z drugą osobą współtowarzyszą niepewność i strach przed odrzuceniem. Owe negatywne emocje spowodowane trudnościami z odczytaniem intencji współpiszącego najczęściej manifestują się językowo w sposób eksplicytny: *boję się, że pisze z inną laską; jestem trochę wydygany, że zaczęła pisać z kimś innym; nie wiem, czy on myśli o mnie poważnie*.

Z powyższych wypowiedzi wyłania się zatem obraz słabych więzi uczuciowych łączących nastolatków, co częściowo wynika z uwarunkowań psychiczno-społecznych młodych ludzi, którzy dopiero uczą się budowania trwałych związków. Trudności w nawiązywaniu bliższych relacji mogą być także spowodowane brakiem lub ograniczeniem wspólnej przestrzeni fizycznej łączącej partnerów komunikacji. Upodobanie młodzieży do utrzymywania kontaktów na poziomie wirtualnym ma zatem swoje konsekwencje, ale i zalety, do których należy możliwość zachowania dystansu społecznego, co jest szczególnie ważne dla nastolatków na wstępnym etapie budowania relacji: *niektórzy się stresują rozmową na żywo szczególnie na etapie poznawania. Dlatego pisanie jest dla nich bezpieczniejsze, bo mogą przykładowo się dłużej zastanowić nad odpowiedzią. Chodzi o to, żeby nie pałnąć jakiejś głupoty i zastanowić się trochę nad wiadomością dla lepszego wrażenia* (uczeń IV klasy liceum).

Ów etap poznawania drugiej osoby poprzez konwersację w sieci, który doczekał się nawet osobliwego terminu *talking stage*²⁵, choć nie jest domeną wyłącznie nastolatków, to jednak w ich przestrzeni kulturowej zyskuje

²⁵ W internecie znajdziemy wiele stron poświęconych *talking stage*owi. We wszystkich definicjach tego „nowego trendu randkowego” podkreśla się, że *talking stage* to etap rozma-

większą wartość. Dowodzi tego omawiane w niniejszym artykule przesunięcie semantyczne w obrębie frazy *pisać z (kimś)*, której nowy komponent znaczeniowy zawiera implicytnie wyrażoną informację o pierwszej fazie znajomości, często niewykraczającej poza przestrzeń online. Pisanie z kimś odnosi się zatem do obszaru komunikacji bliskiego nastolatkom, którzy nie mając bagażu doświadczeń w sferze budowania trwałych przyjaźni i relacji damsko-męskich, niechętnie wychodzą poza własną strefę komfortu. Wysoka pozycja aksjologiczna „pisania” w świecie ludzi młodych wiąże się więc z możliwością założenia maski, uniknięcia bezpośredniej konfrontacji wpisującej się w kontakty bezpośrednie.

Warto także podkreślić, że omawiany schemat składniowy w interesującym nas znaczeniu rzadko funkcjonuje poza dyskursem nastolatków. W starszych grupach wiekowych, w których relacje mają w większości charakter trwałe, nie ma tak dużego zapotrzebowania na struktury językowe odnoszące się do pierwszej fazy znajomości. Badani studenci Wydziału Polonistyki UJ (osoby w wieku 22–23 lat)²⁶ zwracali uwagę, że fraza *pisać z (kimś)* (w znaczeniu budowania relacji uczuciowych) nie jest im obca, ale nie należy do warstwy słownictwa czynnego: *mówiąc o moim związku z narzeczoną, nigdy nie powiedziałabym, że z nim piszę w znaczeniu 'jestem z nim w związku'. Ale w liceum wszyscy używaliśmy tej konstrukcji w takim znaczeniu* (22-letnia studentka).

Na adekwatność omawianej konstrukcji językowej w odniesieniu do relacji ludzi młodych pośrednio wskazują także dane zaczerpnięte z internetu. Po wpisaniu frazy *pisać z kimś* w okno wyszukiwarki pojawiają się strony, na których znajdziemy wskazówki mające nam ułatwić sprawdzenie, czy nasz partner/partnerka z kimś pisze²⁷. Na każdej wyświetlonej stronie internetowej owi partnerzy są jednak nazywani dziewczyną/chłopakiem, nigdy żoną/mężem czy partnerką/partnerem, co na poziomie implicytnym sugeruje, że tego

wiania, który poprzedza związek. To również najwcześniejszy moment w relacji, kiedy dwie osoby są sobą zainteresowane i chcą poznać się na głębszym poziomie (<<https://www.glamour.pl/>>, dostęp: 23.04.2025).

²⁶ W lutym 2025 r. autorka artykułu prowadziła rozmowy na temat znajomości badanej frazy z osobami studiującymi na Wydziale Polonistyki UJ.

²⁷ Por: <http://www.rmad.org>; <https://rozwoj-uwodzenie.pl>.

Na stronach internetowych znajdziemy informacje dotyczące znaków, które świadczą o tym, że nasza sympatia pisze z kimś innym. Są to np.:

- 1) zmiana zachowania
- 2) zwiększona aktywność w mediach społecznościowych
- 3) sygnały na portalach społecznościowych
- 4) ona ukrywa przed Tobą swój telefon
- 5) zmiany w Waszej relacji i zaniedbywanie
- 6) brak wspólnych planów (<<https://rozwoj-uwodzenie.pl/>>, dostęp: 23.04.2025).

typu problemy częściej dotyczą ludzi młodych²⁸. Kontekst społeczny, w jakim obserwujemy używanie schematu składniowo-semantycznego *pisać z kimś* wskazuje zatem na większą przystawalność omawianej frazy do nastoletniego dyskursu młodzieżowego, co w znacznej mierze wynika z częstszego nawiązywania przez tę grupę wiekową pierwszych relacji damsko-męskich niż ma to miejsce w starszych generacjach. Tę mniej zobowiązującą formę kontaktu, jaką w odczuciu wspólnoty młodzieżowej jest pisanie, badani nastolatki traktują jednak jako część złożonego rytuału interakcyjnego, co podkreślają w wypowiedziach ankietowych. W opinii licealistów i uczniów najstarszych klas szkoły podstawowej aktywność komunikacyjna prowadzona w przestrzeni wirtualnej jest pierwszym etapem zawiązywania więzi, ma służyć pozyskaniu informacji na temat potencjalnego partnera.

Kolejnym ważnym elementem zwyczajów komunikacyjnych nastolatków jest faza rozmowy, która odbywa się za pośrednictwem komunikatorów internetowych przy włączonej kamerze. Jak podkreślają badani uczniowie, jest to etap poprzedzający pierwsze spotkanie, jeżeli oczywiście partnerzy komunikacji nie mieli wcześniej kontaktu bezpośredniego. W zapośredniczonym „randkowaniu” nie ma jednak znaczenia, czy potencjalni partnerzy mają kontakt w przestrzeni realnej. „Obowiązek” uczestnictwa w wieloetapowym zapośredniczonym rytuale interakcyjnym dotyczy wszystkich członków młodzieżowej wspólnoty. *Nawet jeżeli znamy kogoś ze szkoły i z nim piszemy – pisze licealistka – to przed spotkaniem w realu trzeba rozmawiać z tą osobą na Face Time. W szkole to zupełnie coś innego, są inni ludzie i zawsze jest to rozmowa w grupie. Rozmowy na kamerkach pozwalają przełamać wstyd, chodzi o to żeby na randce nie było suchego small talku.*

Każda nowa okoliczność pojawiająca się w zwyczajach komunikacyjnych sprzyja wypracowaniu adekwatnych do sytuacji praktyk komunikacyjnych. W odniesieniu do języka i kultury młodzieżowej Anna Wileczek pisze, że „w młodomowie nie ma zastosowania dywersyfikacja na mówioność i pisaność, gdyż równoprawność form i mediów komunikacji wśród młodzieży czyni te wskaźniki mniej istotnymi” (Wileczek 2021: 192). Ta niewątpliwie słuszna teza odnosi się jednak raczej do poziomu treści i tworzywa językowego. Jeżeli idzie o konwencje w obszarze budowania młodzieżowych relacji damsko-męskich uwidacznia się w nich wyraźne rozgraniczenie oralności

²⁸ Nie można jednak jednoznacznie stwierdzić, że określenia *chłopak* i *dziewczyna* odnoszą się wyłącznie do reprezentantów młodego pokolenia, w komunikacji potocznej bowiem mogą być one używane przez przedstawicieli starszych generacji. Z tego też powodu informacje pozyskane z internetu nie zawsze stanowią wiarygodne źródło danych.

i piśmienności. Te dwa obszary komunikacji międzyludzkiej stanowią bowiem odrębne fazy procesu interakcyjnego, obrazują różny stopień zażyłości partnerów rozmowy.

Podsumowanie

Gwałtowny rozwój technologiczny i cywilizacyjny powoduje, że w ostatnich latach obserwuje się sukcesywne powiększanie się międzyludzkiej przestrzeni komunikacyjnej. Jak pisze Kazimierz Ożóg, „podstawowym wyznacznikiem współczesnej kultury i cywilizacji jest zupełnie nowy, szybki, globalny sposób porozumiewania się ludzi” (Ożóg 2001: 224–225). Jedną z form zapewniającą ów szybki, zapośredniczony kontakt są wiadomości tekstowe, które w przeciwieństwie do tradycyjnych form komunikacji pisemnej umożliwiają nawiązanie interakcji w czasie bardzo zbliżonym do rzeczywistego. Przyzwyczajenie się społeczeństwa do zmediatyzowanego komunikowania przyczyniło się do modyfikacji struktury społecznej komunikacji, w tym do zmiany obyczajów komunikacyjnych, które w dużej mierze zostały podporządkowane regułom konwersacji wypracowanym przez użytkowników sieci.

O społecznym zapotrzebowaniu na komunikowanie z wykorzystaniem kanału graficznego świadczy występowanie w uzusie językowym użytkowników sieci omawianej w niniejszym artykule konstrukcji składniowej *pisać z (kimś)*. Fraza ta wydaje się nierozzerwalnie związana z czynnikami kulturowymi, pozwala wyrazić to, co istotne dla osób korzystających z komunikatorów internetowych. Obok verbum *pisać* odnoszącego się do sfery kontaktów zapośredniczonych ważnym elementem omawianego schematu jest przyimek *z*, który ewokuje relację nadawczo-odbiorczą, wskazuje na rangę wewnątrzspołnotowych więzi.

W odczuciu użytkowników języka wartość znaczeniowa frazy *pisać z (kimś)* wiąże się stricte z komunikacją cyfrową, oscyluje wokół synchroniczności interakcji, co semantycznie zbliża ją do konstrukcji syntaktycznej *mówić/rozmawiać z kimś*. O ile jednak w przypadku czasownika *mówić/rozmawiać* fraza przyimkowo-nominalna o wartości *z* akomodujące narzędnik (np. *mówić z Anną*) stanowi ugruntowaną w leksykografii możliwość walencyjną (Andrzejewicz 2013: 57), o tyle schemat składniowy *pisać z kimś* nie doczekał się właściwego opisu leksykograficznego.

„W epoce społeczeństwa informacyjnego, powszechnie posługującego się mediami elektronicznymi – pisze Halina Kurek – szczególnie podatna na zmiany jest polszczyzna najmłodszego pokolenia Polaków” (Kurek 2021: 25). Młodych ludzi należących do pokolenia Z – nieznających rzeczywistości

bez sieci i smartfonów, charakteryzuje to, że nie są biernymi odbiorcami kultury, ale sami ją tworzą w oparciu o własne doświadczenia związane z funkcjonowaniem w przestrzeni online. Jak twierdzi Kazimierz Sikora, „młodzi kształtują nową tożsamość wspólnotową, wrażliwość i aksjologię, a nawet nowe znaczenia” (Sikora 2023: 38). Dlatego też to właśnie w języku młodego pokolenia doszło do istotnego przesunięcia semantycznego w obrębie frazy *pisać z kimś*. Z przytoczonego materiału empirycznego wynika, że w języku nastolatków ma ona postać neosemantyzmu o wartości znaczeniowej oscylującej wokół pierwszej fazy budowania relacji damsko-męskiej. Kontekst społeczny, w jakim obserwujemy zawężenie znaczenia konstrukcji językowej jednoznacznie wskazuje, że młodzi ludzie wypracowali swoisty wielofazowy rytuał interakcyjny, który determinuje zachowania werbalne na określonym etapie związku adekwatnie do stopnia zażyłości partnerów rozmowy. Utożsamienie pisanania z kimś z budowaniem interpersonalnych relacji o charakterze uczuciowym ma podłoże aksjologiczne, wiąże się z przyjętym przez wspólnotę młodzieżową systemem wartości, wśród których priorytetowe miejsce zajmuje potrzeba bliskości.

I choć opisywana forma kontaktu nie jest domeną wyłącznie nastolatków, to jednak w ich przestrzeni kulturowej zyskuje wartość szczególną, odnosi się bowiem do ich pierwszych doświadczeń na polu uczuciowym, a ponadto pozwala na przyjęcie postawy asekuracyjnej, co wynika z istoty komunikacji zapośredniczonej technologicznie. Zwiększenie przestrzeni komunikacyjnej paradoksalnie może prowadzić do osłabienia więzi międzyludzkich, czego świadomość mają sami badani nastolatki. Wydaje się zatem, że jedynym pozytywnym aspektem tej smutnej diagnozy dotyczącej niektórych relacji nawiązywanych w sieci jest samoświadomość młodych ludzi, którzy obok profitów związanych z komunikacją cyfrową widzą także jej zagrożenia.

Literatura

- Andrzejewicz U. (2013): *Jednostka mówić jako komponent polskich związków frazeologicznych – dystrybucyjna analiza składniowa*. [W:] *Intercontinental Dialogue on Phraseology 2: Research on Phraseology Across Continents*. Red. J. Szerszunowicz, B. Nowowiejski, K. Yagi, T. Kanzaki. Białystok, s. 53–69.
- Buttler D. (1976): *Innowacje składniowe współczesnej polszczyzny*. Warszawa.
- Greń Z. (1994): *Semantyka i składnia czasowników oznaczających akty mowy w języku polskim i czeskim*. Warszawa.
- Grochola-Szczepanek H. (2012): *Język mieszkańców Spisza. Płeć jako czynnik różnicujący*. Kraków.
- Kurek H. (2021): „Niepraktyczność polszczyzny” – nowa przyczyna zmian językowych w pokoleniu sieci. [W:] *Generacja internetu*. Red. D. Stolac, A. Vlastelić. Zagreb–Rijeka, s. 23–36.

- Latoch-Zielińska M., Morawska I. (2006): *Uczeń w sieci. O komunikacji internetowej młodzieży szkół średnich*. [W:] *Nowe zjawiska w języku, tekście i komunikacji*. Red. A. Naruszewicz-Duchlińska, M. Rutkowski. Olsztyn, s. 304–312.
- Ożóg K. (2001): *Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*. Rzeszów.
- Przybylski B. (2023): *Pokolenie X, Y oraz Z: próba uporządkowania ram czasowych i etykiet pokoleniowych*. „Pedagogika Społeczna”. R. XXII, nr 3(89), s. 27–44.
- Sikora K. (2023): *Polska grzeczność językowa – dawniej i dziś*. „Studia Pigioniana” 6, s. 35–48.
- Warchał J., Skudrzyk A. (2010): *Kultura piśmienności młodego pokolenia*. Katowice.
- Wierzbicka A. (1999): *Emocje. Język i „skrypty kulturowe”*. [W:] *Język, umysł, kultura*. Red. J. Bartmiński. Warszawa, s. 163–189.
- Wileczek A. (2018): *Kod młodości. Młodomowa w kontekstach społeczno-kulturowych*. Warszawa.
- Wileczek A. (2021): *Współczesna młodomowa. Lingwistyczno-kulturowe konceptualizacje zjawiska*. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio N, Educatio Nova”. Vol. 6, s. 185–206.

Źródła internetowe

- Gruntowny składniowo-semantyczny słownik walencyjny języka polskiego (Walenty)*, <<https://walenty.ipipan.waw.pl/>>, dostęp: 09.04.2025.
- Narodowy Korpus Języka Polskiego*. Red. A. Przepiórkowski, M. Bańko, R.L. Górski, B. Lewandowska-Tomaszczyk, <<https://nkjp.pl>>, dostęp: 09.04.2025. NKJP
- Obserwatorium Językowe UW: <<https://obserwatoriumjezykowe.uw.edu.pl/>>, dostęp: 04.04.2025.
- Słownik internetowy (Wiktionary)*, <https://pl.wiktionary.org/wiki/Wikis%C5%82ownik:Strona_g%C5%82%C3%B3wna>, dostęp: 04.04.2025.
- Wielki słownik języka polskiego PAN*, <<https://wsjp.pl/>>, dostęp: 04.04.2025.
- <<https://www.ortograf.pl/>>, dostęp: 06.05.2005.
- <<https://obserwatorium-mlodziezy.ujk.edu.pl>>, dostęp: 06.05.2025.
- <<https://www.glamour.pl>>, dostęp: 23.04.2025.
- <<http://www.rmad.org>>, dostęp: 23.04.2025.
- <<https://rozwoj-uwodzenie.pl/>>, dostęp: 23.04.2025.

